

Belastingopbrengst gedaald in 2003

Laurens Cazander

In 2003 bedroeg het totaal van belastingen voor de Nederlandse overheid 110 miljard euro, één procent minder dan in 2002. Voor zowel het eerste als het vierde kwartaal van 2003 kon wel een stijging van de belastingopbrengst worden genoteerd, van respectievelijk twee en drie procent. De belastingen op productie en invoer vertoonden in 2003 een groei van drie procent. De belastingen op inkomen en vermogen daalden echter met vijf procent. Hier liet de vennootschapsbelasting opnieuw een zeer scherpe daling zien. In twee jaar tijd is de opbrengst van deze belasting op bedrijfswinsten met meer dan vier miljard euro gedaald.

Vierde kwartaal tempert daling

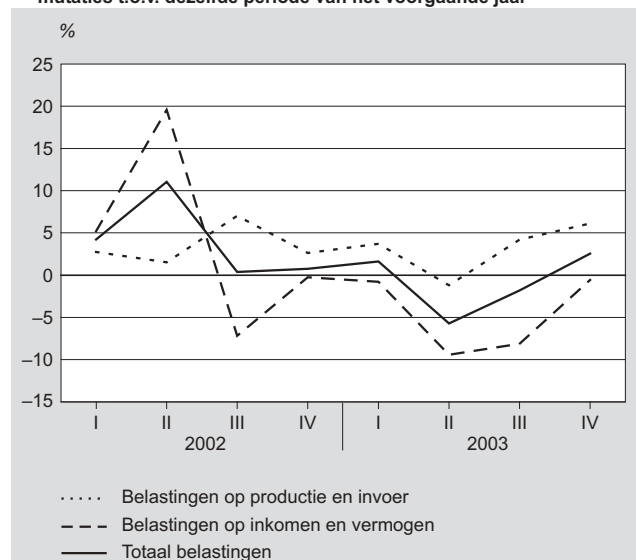
In het vierde kwartaal van 2003 bedraagt het totaal van belastingen voor de Nederlandse overheid ruim 32 miljard euro. Dit is een stijging van drie procent ten opzichte van het vierde kwartaal van 2002. Het vierde kwartaal compenseert hiermee voor een deel de dalingen in het tweede en derde kwartaal van 2003. Hierdoor bleef de daling van de belastingopbrengst in 2003 beperkt tot slechts één procent.

De toename in het vierde kwartaal van 2003 komt geheel voor rekening van de belastingen op productie en invoer. In deze categorie is de omzetbelasting (BTW) belangrijk vanwege haar aandeel in het totaal en het feit dat een deel van de opbrengst moet worden afgedragen aan de Europese Unie (EU). De omzetbelasting komt voor het eerst in een kwartaal uit boven de tien miljard euro. De stijging ten opzichte van het vierde kwartaal van 2002 is zes procent. Een deel van deze toename, ruim een procentpunt, wordt

veroorzaakt door een lagere afdracht aan de EU. Een lagere afdracht van BTW betekent dat het deel dat overblijft voor de Nederlandse overheid groter is.

De accijnzen waren in het vierde kwartaal van 2003 slechts licht hoger dan in het vierde kwartaal van 2002. Dit kwam vooral door een hogere opbrengst van accijns van lichte olie (benzine). De alcoholaccijns daarentegen daalde sterk (-33 procent). Het vierde kwartaal van 2002 heeft een hoge opbrengst voor deze accijns vanwege de accijnsverhoging per januari 2003. Anticipatieaankopen van consumenten zorgden toen voor een hoge accijnsopbrengst.

1. Belastingopbrengst voor de Nederlandse overheid mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar

Tabel 1
Belastingen voor de Nederlandse overheid

	2002	2003	2002				2003			
			I	II	III	IV	I	II	III	IV
<i>mln euro</i>										
Belastingen op productie en invoer	56 173	58 005	13 331	14 027	13 381	15 434	13 828	13 858	13 943	16 376
Belastingen op inkomen en vermogen	53 279	50 752	11 101	14 802	11 836	15 540	11 015	13 408	10 876	15 453
Vermogensheffingen	1 696	1 464	315	490	431	460	311	383	366	405
Totaal van belastingen voor Nederlandse overheid	111 148	110 221	24 747	29 319	25 648	31 434	25 154	27 649	25 185	32 233
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>										
Belastingen op productie en invoer	3	3	3	2	7	3	4	-1	4	6
Belastingen op inkomen en vermogen	6	-5	5	20	-7	0	-1	-9	-8	-1
Vermogensheffingen	30	-14	42	232	45	-21	-1	-22	-15	-12
Totaal van belastingen voor Nederlandse overheid	4	-1	4	11	0	1	2	-6	-2	3

De belastingen op inkomen en vermogen zijn in het laatste kwartaal van 2003 1 procent lager. Dit is inmiddels het zesde achtereenvolgende kwartaal dat de opbrengst van deze categorie daalt. De vennootschapsbelasting is meer dan 20 procent lager dan in het laatste kwartaal van 2002. Ook de loonbelasting daalt in het vierde kwartaal van 2003 (-3 procent).

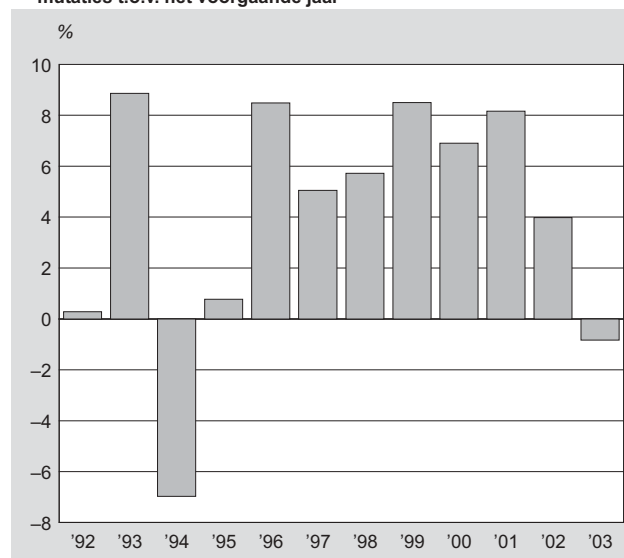
De vermogensheffingen blijven in het vierde kwartaal van 2003 ook onder het niveau van een jaar eerder. Deze categorie bestaat hoofdzakelijk uit successierechten.

Daling in 2003 na acht jaren van stijging

In 2003 bedroeg het totaal van belastingen voor de Nederlandse overheid iets meer dan 110 miljard euro. Deze daling van 1 procent volgt op een periode van acht jaar waarin de belastingen voor de overheid jaarlijks toenamen. De gemiddelde stijging per jaar in deze periode was zes procent. De ontwerpbegrotingen voor 2003 gingen nog uit van een stijging van de belastingontvangsten met vier procent. Sterk tegenvallende inkomsten uit belastingen hebben geleid tot een tegenvallend begrotingssaldo.

Voor de vijf kwantitatief belangrijkste belastingsoorten volgt een korte toelichting op de ontwikkeling in het afgelopen jaar. De omzetbelasting, de loonbelasting, de vennootschapsbelasting, de accijnzen en de belastingen van rechtsverkeer vormden het leeuwendeel van de Nederlandse belastinginkomsten. De groeivoet lag in 2003 bij elk

2. Belastingopbrengst voor de Nederlandse overheid mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

van de vijf belastingsoorten duidelijk lager dan in 2002 (tabel 2).

In 2003 is de grootste groei gemeten bij de omzetbelasting (4 procent). Inclusief het EU-deel was de groei zelfs iets hoger dan in 2002. De invloed van de lagere afdracht op de stijging was minder dan een half procentpunt. Dit was in 2002 nog drie procentpunt. De BTW-afdracht bedroeg ruim een miljard euro, vier procent lager dan in 2002 en ruim

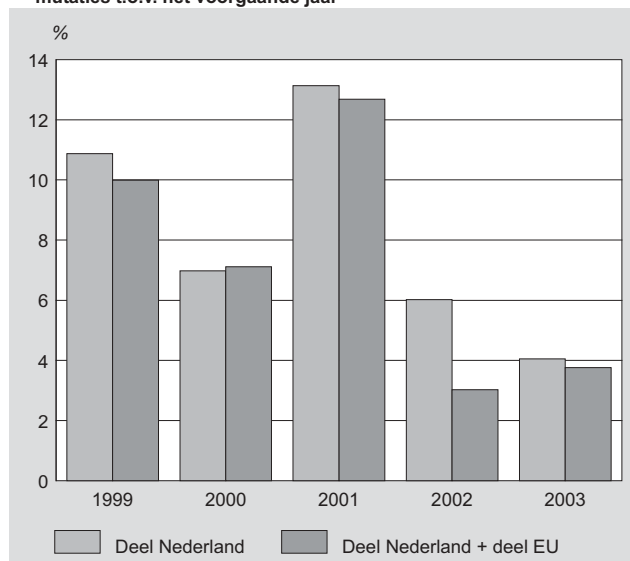
Tabel 2
Belastingen voor het Rijk

	2002		2003		2002				2003			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
<i>mln euro</i>												
Omzetbelasting (rijksdeel BTW)	32 252	33 558	7 167	7 791	7 761	9 533	7 721	7 918	7 769	10 150		
Accijnzen	8 446	8 586	1 882	2 222	2 075	2 267	2 011	2 085	2 214	2 276		
Belastingen van rechtsverkeer	4 641	4 456	1 182	1 148	1 079	1 232	1 120	1 073	1 078	1 186		
Belastingen op een milieugrondslag	2 953	3 081	941	825	556	631	760	682	799	839		
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	2 741	2 874	856	766	676	443	893	757	757	468		
Overige belastingen op productie en invoer	1 415	1 354	372	343	303	397	300	319	302	433		
Totaal van belastingen op productie en invoer	52 448	53 908	12 399	13 095	12 450	14 504	12 804	12 834	12 919	15 352		
Loonbelasting	29 591	28 790	6 291	8 522	6 541	8 238	6 262	8 323	6 252	7 952		
Inkomstenbelasting	-75	378	213	-583	62	233	104	-876	-313	1 462		
Vennootschapsbelasting	15 394	13 392	2 902	4 019	3 359	5 114	3 031	3 174	3 166	4 021		
Dividendbelasting	3 490	3 128	452	1 634	722	681	396	1 496	517	720		
Overige belastingen op inkomen en vermogen	1 804	1 822	476	441	384	503	412	480	442	487		
Totaal van belastingen op inkomen en vermogen	50 204	47 509	10 333	14 033	11 069	14 769	10 205	12 597	10 065	14 642		
Vermogensheffingen (successierechten)	1 695	1 460	315	490	431	459	310	382	365	404		
Totaal van belastingen voor het Rijk	104 347	102 878	23 047	27 618	23 949	29 732	23 318	25 813	23 349	30 397		
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>												
Omzetbelasting (rijksdeel BTW)	6	4	2	1	15	6	8	2	0	6		
Loonbelasting	9	-3	7	8	12	9	0	-2	-4	-3		
Vennootschapsbelasting	-12	-13	-14	-1	-27	-8	4	-21	-6	-21		
Accijnzen	7	2	1	12	7	7	7	-6	7	0		
Belastingen van rechtsverkeer	1	-4	0	0	1	5	-5	-7	0	-4		
Totaal van belastingen voor het Rijk	4	-1	4	12	0	1	1	-7	-3	2		

veertig procent lager dan in 2001. In 2002 was de afdracht relatief erg laag omdat verschillende overschotten op de Europese begroting via deze post werden verrekend met de lidstaten. Ook in 2003 was sprake van een teruggave. Bovendien ligt de BTW-afdracht vanaf 2003 structureel op een lager niveau. Hiervoor in de plaats krijgt de BNP-afdracht een meer prominente rol in de financiering van de EU.

Een lagere afdracht van BTW betekent dat er meer omzetbelasting overblijft voor de Nederlandse overheid. In de laatste drie jaar lag de mutatie van het Nederlandse deel hoger dan de mutatie van de totale BTW.

3. Omzetbelasting (BTW) mutaties t.o.v. het voorgaande jaar

De opbrengst van de loonbelasting was in 2003 drie procent lager dan in 2002. De lagere loonstijging en de afgenomen werkgelegenheid lagen hieraan ten grondslag. De opbrengsten uit de inkomstenbelasting waren in 2003 wel duidelijk hoger dan in 2002. De oorzaak hiervan was echter niet gelegen in recente economische ontwikkelingen maar betrof een incidenteel zeer hoge afrekening (bijna anderhalf miljard euro) tussen de rijksoverheid en de sociale fondsen over voorgaande belastingjaren. De vennootschapsbelasting vertoonde in 2003 een aanzienlijke daling. In twee jaar tijd is de opbrengst van deze belasting op bedrijfswinsten met meer dan vier miljard euro afgenomen (-24 procent). De realisaties in de afgelopen twee jaar zijn, als gevolg van een tegenvallende winstontwikkeling bij bedrijven, miljarden euro's lager uitgekomen dan de ramingen bij de ontwerpbegroting.

De accijnzen waren in 2003 twee procent hoger dan in 2002. De accijnzen van lichte olie (benzine) is met een aandeel van circa veertig procent de belangrijkste component

binnen de groep accijnzen. De opbrengst hiervan nam toe met drie procent. De alcoholaccijnzen was op jaarbasis vierentwintig procent lager. De bier- en wijnaccijnzen bleven wel op het niveau van 2002.

In 2003 lag ook de opbrengst van de belastingen van rechtsverkeer onder het bedrag van 2002 (-4 procent). De belastingen van rechtsverkeer bestaan uit drie soorten: de overdrachtsbelasting, de assurantiebelasting en de kapitaalsbelasting. De overdrachtsbelasting heeft de laatste jaren een aandeel van meer dan driekwart in het totaal van belastingen van rechtsverkeer. Voor het jaar 2003 is het exacte aandeel nog niet beschikbaar. Wel heeft naar verwachting het dalende aantal transacties op de koopwoningmarkt de overdrachtsbelasting en daarmee de belastingen van rechtsverkeer onder druk gezet.

Samenstelling belastingcijfers

De kwartaalcijfers over de belastingen voor de Nederlandse overheid zijn onder andere van groot belang omdat hiermee wordt voldaan aan de bij verordening vastgestelde informatievereisten van de EU. Bij de samenstelling van de cijfers zijn de voorschriften van het Europees Systeem van Rekeningen (ESR) het uitgangspunt. Belastingen zijn in het ESR gedefinieerd als verplichte betalingen om niet, die door de overheid of de EU worden opgelegd. De belastingen die toekomen aan de EU (deel van de omzetbelasting, invoerrechten en landbouwheffingen) worden niet tot de belastingen voor de Nederlandse overheid gerekend maar tot de belastingen voor de EU. De rijksoverheid fungeert slechts als inner van de EU-belastingen.

De Nederlandse belastingcijfers tot en met 2002 zijn aangepast aan de jaarcijfers uit de Nationale Rekeningen (tabel 1). De Nederlandse cijfers worden in grote mate bepaald door de rijksbelastingen (tabel 2). Het aandeel van de rijksoverheid in de nationale belastingcijfers ligt de laatste jaren tegen de vierennegentig procent.

De diverse belastingen van de rijksoverheid zijn sterk verbonden met macro-economische variabelen als werkgelegenheid, consumptie en bedrijfsresultaat. De belastingen van de andere overheden hebben een heel ander karakter. Het zijn vrijwel allemaal zogenaamde aanslagbelastingen. Deze zijn niet gerelateerd aan actuele economische transacties maar worden geheven over een bepaalde periode, veelal een heel jaar. Een voorbeeld hiervan is de onroerende zaakbelasting voor gemeenten.

De cijfers over de belastingen voor de rijksoverheid zijn gebaseerd op waarneming van tussentijdse realisatiecijfers. Om tot cijfers voor heel Nederland te komen worden de belastingcijfers van de andere overheden geraamd op grond van begrotingsgegevens. Deze andere overheden zijn: de gemeenten, de provincies, de waterschappen, de publiekrechtelijke bedrijfsorganen en de Kamers van Koophandel.